

УДК 330.341.1

Прохорчук С.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Міжнародний університет бізнесу і права***УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ****MANAGEMENT INNOVATION POTENTIAL
OF ECONOMIC SECTOR IN MODERN CONDITIONS****АНОТАЦІЯ**

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів галузей національної економіки на рівні регіону. Запропоновано концептуальні підходи до управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів. Визначено інструменти регулювання інноваційних процесів та інноваційної діяльності. Зроблено висновки про подальші перспективи розвитку інноваційних процесів галузей національної економіки України.

Ключові слова: інноваційна діяльність, господарюючі суб'єкти, інноваційний потенціал, інноваційна продукція.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов управления инновационным потенциалом хозяйствующих субъектов отраслей национальной экономики на уровне региона. Предложены концептуальные подходы к управлению инновационным потенциалом хозяйствующих субъектов. Определены инструменты регулирования инновационных процессов и инновационной деятельности. Сделаны выводы о дальнейших перспективах развития инновационных процессов отраслей национальной экономики Украины.

Ключевые слова: инновационная деятельность, хозяйствующие субъекты, инновационный потенциал, инновационная продукция.

ANNOTATION

The article is devoted to problematic issues of management of innovation potential of economic entities in the sectors of the national economy at the regional level. Proposed conceptual approaches to the management of innovative potential of managing sub'objects. Identifies the tools of regulation of innovation processes and innovation. As a result of research conclusions are made about the future prospects of development of innovative processes sectors of the national economy of Ukraine.

Keywords: innovative activity, economic entities, innovative potential, innovative products.

Постановка проблеми. Підвищення конкурентоспроможності української економіки можливо тільки на основі підтримки і розвитку інноваційного потенціалу господарюючих суб'єктів на внутрішніх і зовнішніх ринках вироблених товарів і послуг, що надаються. У цих умовах для України надзвичайно актуальним стає розробка моделі економічного зростання з урахуванням змін зовнішнього середовища, стратегічною метою якої є реалізація наявних конкурентних переваг із використанням модернізації технологічних процесів.

Для України характерним є наявність природно-ресурсних, виробничих і технологічних конкурентних переваг у більшості видів господарської діяльності. При цьому історично більшість регіонів мають істотний інноваційний потенціал, який визначається рівнем наукових

досліджень, ступенем кваліфікації та системою заходів підтримки інноваційного середовища. Одними з головних проблем формування інноваційного потенціалу господарюючих суб'єктів є недостатнє державне фінансування, відсутність зарубіжних запозичень в умовах економічної кризи [1, с. 234]. Підтримка інноваційного потенціалу господарюючих суб'єктів на рівні регіону повинна бути спрямована на розвиток моделі національної економіки, формування внутрішнього ринку, зростання якості товарів і послуг, що визначає актуальність проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях проводиться широка дискусія з проблем інноваційного розвитку галузей національної економіки та господарюючих суб'єктів. Системне уявлення про розвиток інноваційних процесів у галузях національної економіки на регіональному рівні та проблеми формування інноваційного потенціалу представлено в роботах як іноземних, так і вітчизняних авторів: С.М. Ілляшенко, П.П. Микитюк, З.С. Варналія, В.М. Геєця, В.В. Зянько, І.О. Іртіщевої, Л.І. Федулової, Л.І. Абалкіна, Р.А. Фатхутдінова та ін. Незважаючи на наявність багатьох досліджень з даної тематики, деякі питання потребують уточнення та подальшого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні проблемних питань управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів галузей національної економіки на рівні регіону та розробці концептуальних підходів до їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний розвиток економіки є головним стратегічним орієнтиром економічної політики держави. Збільшення ефективності діяльності інноваційних підприємств потребує суттєвих змін та пошуку радикально нових організаційних структур управління.

Аналіз світового досвіду свідчить про необхідність застосування інновацій як безальтернативної, невід'ємної та важливої складової загальнодержавної політики будь-якої країни. Сучасна ситуація на внутрішньому та зовнішньому ринках України характеризується суттєвим загостренням конкурентної боротьби у сфері інноваційної діяльності. Інновації стають обов'язковим елементом діяльності суб'єкта

господарювання, їх основною рушійною силою та передумовою розвитку [2, с. 82].

Реалізація конкурентних переваг регіонів України дає змогу здійснити модернізацію галузей промисловості. Трансфер інноваційних технологій із наукомістких в інші сектори економіки забезпечить формування ефективних сегментів господарської діяльності. Досягнення науково-технічної революції, інформаційно-комунікаційні технології, що формують електронний уряд, є фундаментальними передумовами для підвищення результативності інноваційної діяльності господарюючих суб'єктів.

Роль інноваційних процесів у зростанні валового внутрішнього продукту, поступальному розвитку соціально-економічних систем, підвищенні рівня і якості життя населення в регіонах і розвинених країн істотно збільшилася, намітилися тенденції до перетворення інновацій у провідний чинник економічного зростання виробництва.

Нововведення в інформаційно-комунікаційній сфері дуже впливають на розвиток системи управ-

ління регіонів і формують мережеве громадянське суспільство. Різке підвищення вимог за параметрами якості виробленої продукції та послуг призводить до прискорення процедури комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок, яка характеризується великими ризиками для господарюючих суб'єктів, тому державна підтримка є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності компаній [3, с. 6].

При створенні концептуальної схеми системи управління інноваційними господарюючими суб'єктами необхідно враховувати тенденції та еволюційні процеси, пов'язані із соціально-економічним розвитком регіону, на які впливають глобалізація економіки і розвиток нових прогресивних технологій, що визначають перспективні напрями економічного зростання, зниження ресурсоемності виробництва і підвищення продуктивності праці, що фактично формує інноваційний потенціал регіону (рис. 1).

При цьому необхідно врахувати, що інноваційний потенціал представляє собою умови, показники, чинники, що забезпечують підви-

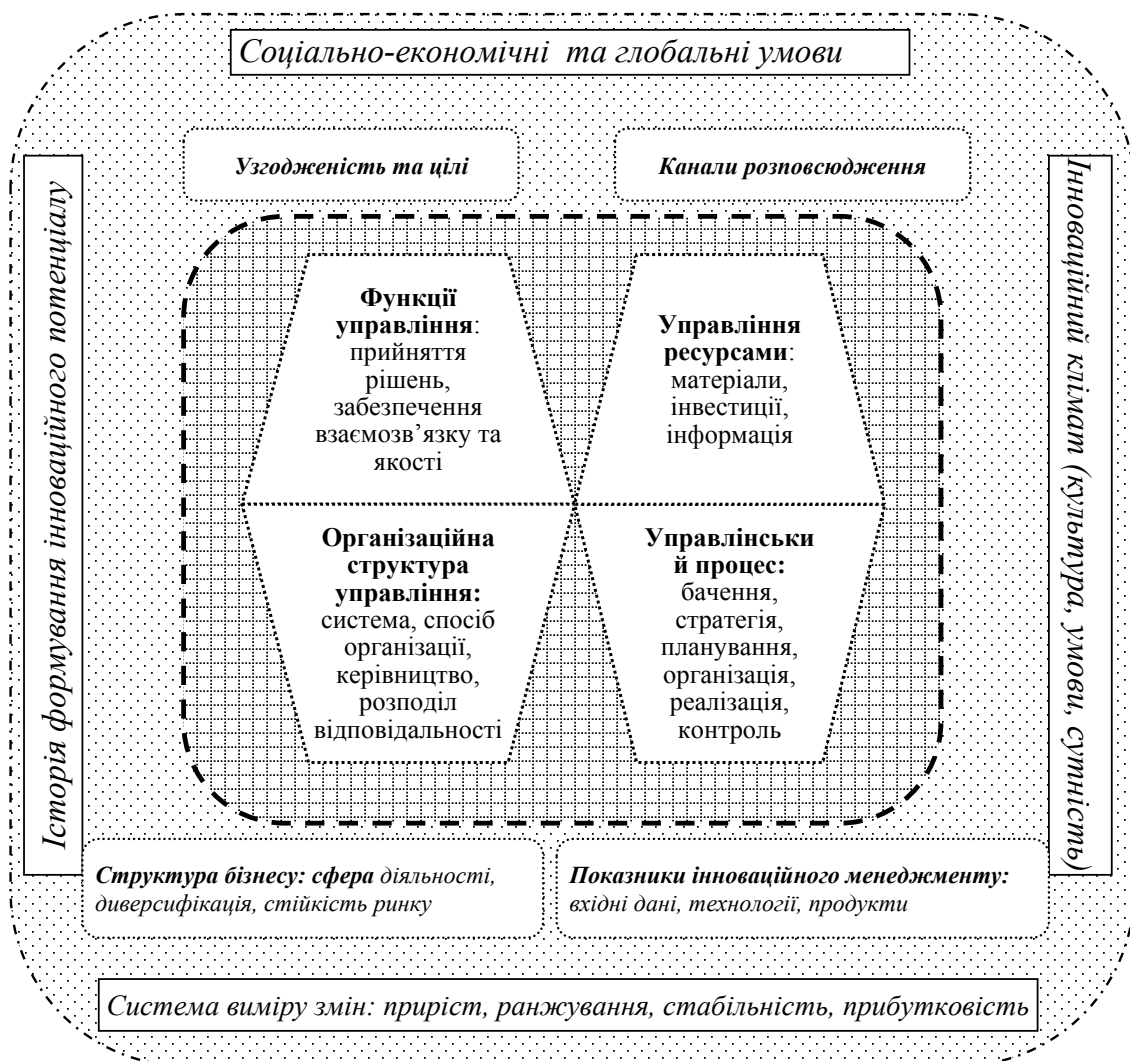

Рис. 1. Концептуальна схема управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів
Джерело: розроблено автором

щення результативності використання виробничих, технологічних, інвестиційних і кадрових ресурсів при поєднанні інтересів суспільства і підприємницьких структур на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу.

На нашу думку, критерії, що використовуються при оцінці інноваційного потенціалу регіону, повинні забезпечувати порівнянність отриманих результатів та рейтинг господарюючих суб'єктів з урахуванням їх можливостей на основі комплексної оцінки всіх видів господарської діяльності.

Із метою підвищення рівня результативності на рівні регіонів необхідно підтримувати створення стратегічних альянсів у кластерах, які використовують власний науково-дослідний, кадровий та виробничий потенціал і залучають інших господарюючих суб'єктів, що дає змогу скоротити поточні витрати і використовувати готові інноваційні технології. Управлінські рішення спрямовані на оптимізацію взаємодії виробників і споживачів інноваційних продуктів з урахуванням природно-ресурсних, кадрових та інвестиційних умов функціонування соціально-економічної системи.

Специфічні особливості національної моделі економіки впливають на організаційні форми і пріоритети управлінського процесу, який передбачає здійснення заходів у певній послідовності [4, с. 161]:

1) розробка стратегії та цільових показників для її здійснення;

2) моніторинг і оцінка стійкості функціонування регіональних господарюючих суб'єктів;

3) експертні висновки щодо пріоритетних напрямів розвитку регіональної економіки з урахуванням маркетингових досліджень, потреб внутрішнього і зовнішнього ринків;

4) комплексна оцінка територіально-виробничої взаємодії підприємств, компаній та науково-дослідних структурних підрозділів у межах кластерів;

5) оцінка можливих обсягів фінансування і залучення для приватних інвесторів;

6) розрахунок і страхування політичних та економічних ризиків при здійсненні процесу модернізації виробничих ланцюжків.

Взаємозв'язок державних, науково-дослідних, підприємницьких структур дав змогу розвинути інноваційну інфраструктуру для практичної реалізації результатів фундаментальних досліджень на безперервній основі з урахуванням тенденцій світового економічного розвитку. За таких умов освітні структури приваблюють дослідників і є ініціаторами в пошуку та підтримці інноваційних ідей, які реалізуються за фінансової підтримки великих компаній приватних інвесторів. За своєю організаційною формою подібне управління забезпечує постійний приплив інноваційних технологічних лан-

Таблиця 1

Інструменти регулювання інноваційних процесів

Інструменти регулювання інноваційних процесів	Управлінські рішення на регіональному рівні	Організаційні форми менеджменту інноваційних процесів
Державна і регіональна концепція інноваційного розвитку	- розробка заходів щодо підтримки інноваційного розвитку реального сектора економіки; - оптимізація процедури здійснення конкурсної участі на отримання фінансування з бюджету; - стимулювання розвитку внутрішнього ринку товарів та послуг	- управлінські інновації; - сценарний підхід; - теорія складних соціально-економічних систем
Забезпечення диверсифікації діяльності господарюючих суб'єктів із метою зниження обсягів імпортих технологій і обладнання	- розвиток механізму державно-приватного партнерства; - участь експертних рад у визначенні пріоритетів інвестування інноваційних проектів; - розвиток системи підготовки технологів та інженерів, фахівців у природничих науках; - моніторинг інтелектуального капіталу і прогресивних технологій, які формують потенціал регіону	- технопарки; - бізнес-інкубатори; - національні дослідні університети; - організація мережевої взаємодії наукових і підприємницьких структур
Моніторинг та підтримка конкурентоспроможних компаній і виробництв	- організація переробних технологій і виробництв; - розвиток агропромислового комплексу; - підтримка містоутворюючих підприємств; - розвиток інноваційної інфраструктури	- технологічні і виробничі інновації; - інформаційно-комунікаційні нововведення; - електронний документообіг; - маркетингові дослідження; - гнучкість системи управління

Джерело: удосконалено автором

цюжків із залученням приватних компаній-дослідників [5, с. 167].

Основні інструменти регулювання модернізації вітчизняних господарюючих суб'єктів у сучасних глобалізаційних умовах спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості інноваційної діяльності та розвиток технологій і виробництв, що забезпечують заміщення зарубіжних аналогів (табл. 1) [6].

Система управління інноваційною діяльністю господарюючих суб'єктів на регіональному рівні повинна забезпечити вирішення завдань соціально-економічного розвитку на основі оптимізації та оцінки результативності бюджетного фінансування проектів.

Підтримуємо вчених, на думку яких до визначальних питань удосконалення системи управління інноваційною діяльністю господарюючих суб'єктів відноситься здійснення таких заходів:

- розробка державної стратегії інноваційного розвитку і концептуальних підходів до її реалізації на основі формування регіональних інноваційних кластерів;

- вибір пріоритетних напрямів реального сектора економіки й обробних технологій і виробництв, які могли б забезпечити розвиток внутрішнього ринку товарів і послуг;

- моніторинг і оцінка діяльності регіональних господарюючих суб'єктів з урахуванням інноваційного спрямування у підвищенні їх конкурентоспроможності;

- аудит результативності інноваційного процесу і проведення конкурсних процедур із метою пошуку найбільш ефективних виконавців інноваційного проектування в умовах обмеженого бюджетного фінансування;

- підтримка та залучення приватних інвестицій та здійснення контролю якості й ефективності використання державного фінансування при здійсненні інноваційної діяльності на регіональному рівні [1; 2; 6].

Систематизація аналізу економічних джерел дала можливість визначити інструменти регулювання інноваційної діяльності:

- нормативно-правова база, спрямована на підтримку інноваційного процесу;

- заходи щодо підтримки та захисту інтелектуальної власності;

- фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, формування ринку прямих інвестицій;

- розробка і реалізація венчурного фінансування інноваційних проектів.

Інструментами, спрямованими на стимулювання попиту на інноваційні продукти і технології, є:

- надання податкових пільг підприємствам, що забезпечують структурні перетворення;

- розробка і дотримання вимог нормативів, стандартів і технічного регламенту;

- рекламування, популяризація інноваційних товарів, упровадження системи позначок, які відповідають міжнародним стандартам якості та екологічної безпеки;

- здійснення процедури державних закупівель і замовлень у пріоритеті до інноваційних товарів і технологій.

Висновки. Результати моніторингу проблемних питань управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів галузей національної економіки на рівні регіону дали можливість запропонувати концептуальні підходи до управління інноваційним потенціалом господарюючих суб'єктів, визначити інструменти регулювання інноваційних процесів та інноваційної діяльності.

Наступним заходом у програмі розвитку національної економіки має стати створення конкурентного середовища та стимулів для підприємницьких структур на регіональному рівні з метою активізації інноваційної діяльності. На нашу думку, важливо здійснити стратегічний аудит за визначенням найбільш слабких ланок, які перешкоджають розвитку внутрішнього ринку, і запропонувати програму заходів щодо підвищення результативності роботи господарюючих суб'єктів у найбільш перспективних галузях із точки зору формування дохідної частини регіонального бюджету.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2010. – 334 с.
2. Шульгіна Л.М. Сучасні концепції стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства / Л.М. Шульгіна, В.В. Юхименко // Маркетинг і менеджмент інноваційної діяльності. – № 3 – Т. 2 – С. 79–84.
3. Механік О.В. Інновації, історія їх виникнення, суть та значення для підвищення конкурентоспроможності країни / О.В. Механік // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 2. – С. 3–10.
4. Марченко О.В. Визначення необхідних і достатніх умов для інноваційного розвитку підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 6(84). – С. 158–165.
5. Концептуальні основи формування системи управління потенціалом інноваційного розвитку підприємства на засадах маркетингу / Т.А. Васильєва, С.В. Леонов, Я.М. Кривич // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. I. – С. 160–171.
6. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент / П.П. Микитюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 295 с.